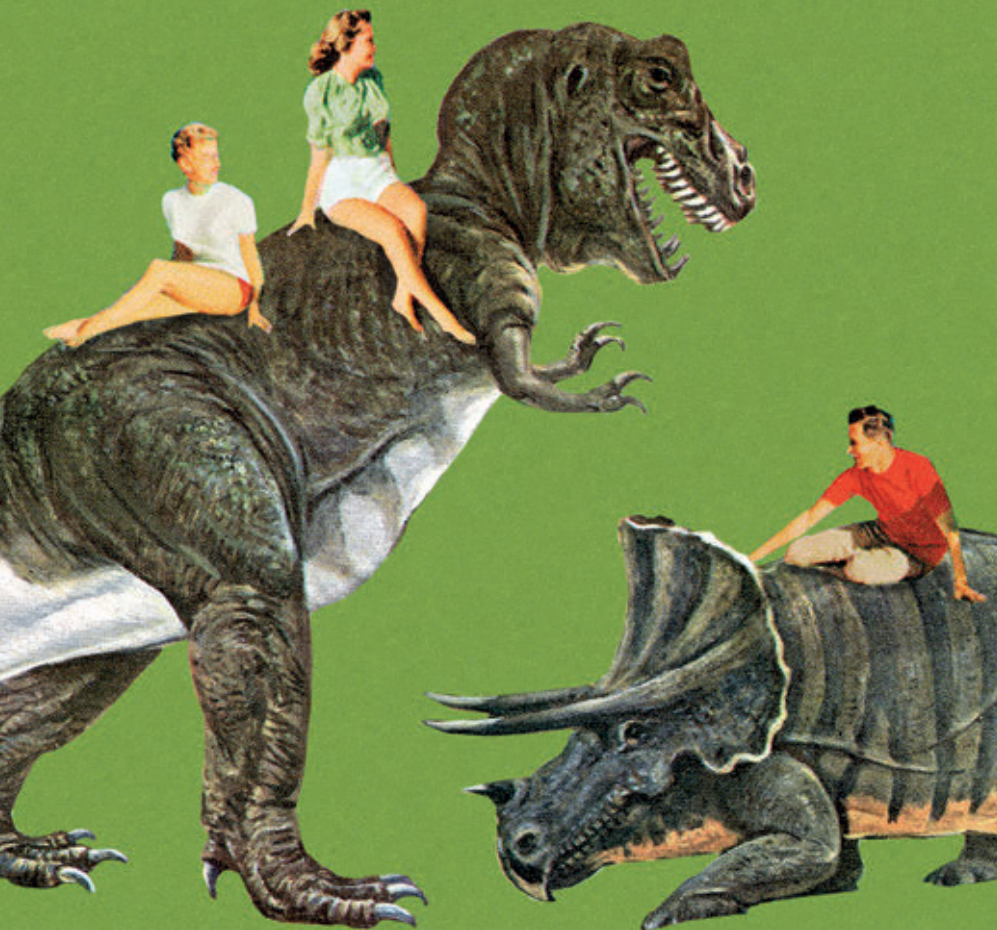

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

EXORCISMES

Antologia personal

Empúries

narrativa

Vicenç Pagès Jordà

Exorcismes
Antologia personal

Editorial Empúries

Barcelona

Primera edició: octubre de 2018

© Vicenç Pagès Jordà, 2018

© de les fotografies, Jordi Puig, 2018

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s.l.u.,

Editorial Empúries

Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona

info@grup62.com

www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: gama, sl

DIPÒSIT LEGAL: B. 21.246-2018

ISBN: 978-84-17016-56-2

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

TAULA

Nota de l'autor, 7

Cercles d'infinites combinacions

La correctora, 13

Primera inficció, 25

L'altre dia vaig anar al metge, 29

Cercles d'infinites combinacions, 37

Segona inficció, 67

Per llegir al metro, 73

En companyia de l'altre

Camí del mar, 91

El conillet d'Índies, 95

Zones d'ombra, 105

Josep Maria o el príncep, 111

El captiu, 115

Sis miniatures, 145

El poeta i altres contes

Continental, 151

Gnocchis, 165

Jacques Deschèvres, escriptor inèdit #1, 169

La flequera, 175

Allò que diu «La Vanguardia», 179
Milan Ruzic, escriptor inèdit #2, 183
Astòria, 189
Puella gerundensis, 197
Luis Camps Puebla, escriptor inèdit #3, 207
Biografia d'Àngel Mauri, 213
Escriptors inèdits, 237

Notes, 243

LA CORRECTORA

El doctor m'ha demanat que els ho expliqui tot des del començament. Vaig néixer a Ginebra, on estava destinat llavors el meu pare, diplomàtic de carrera. La mare va morir quan jo era una nena, i no la recordo gens. Vaig anar a escola en diferents països, on vaig estudiar en diverses llengües. La meva infantesa no va ser particularment dura, però sí solitària. No recordo cap company o companya que em durés més d'un any.

De petita llegia molt, moltíssim. En català. El meu pare estimava profundament el país on havia nascut, i a la biblioteca, al costat dels tractats sobre història, relacions internacionals i seguretat, sempre hi havia un fons important de llibres en la nostra llengua, sobretot d'autors clàssics i també gramàtiques. Jo he estudiat en anglès i francès, però a casa —a Washington, a Lisboa, a Mont-real— sempre hem parlat en català. Bé, més que parlar-lo —el pare era un home molt ocupat—, l'he llegit.

M'agradaven molt les matemàtiques. Quan li vaig explicar aquesta antiga preferència al doctor, ell em va fer observar que a causa del tràfec continu i del traspals de perspectives i de punts de referència que

van representar els meus primers anys, jo buscava en les ciències exactes, sense adonar-me'n, l'ordre i l'estabilitat que tant trobava a faltar a la meua vida. I amb tot, no vaig ser una alumna brillant en aquesta assignatura. Per contra, en l'àrea de llenguatge, que dominava gràcies a les lectures i els viatges, sí que sobresortia del conjunt de la classe. Jo no donava importància a aquests coneixements perquè no m'havia costat cap esforç adquirir-los.

Recordo una amiga brasilera que vaig tenir quan estudiava batxillerat als Estats Units, la Rosario. Totes dues coneixíem bé tres o quatre llengües. Quan les classes se'ns feien avorrides, ens entreteníem amb un joc de paraules que ens havíem inventat, el qual vam batejar amb el nom de *superpong*: una barreja del verb llatí *superpono* (que significa, com ja deveu saber, «posar, sobreposar») i del ping-pong. Aquest joc consistia a esmentar el major nombre de paraules possible que comencessin amb determinades lletres, generalment cinc o sis. En el superpong podíem utilitzar qualsevol llengua. Jo sempre triava la catalana. Per exemple, començant per *matri*, jo podia dir: *matri*cula, *matri*moni, o, *posem* per cas, *matriu*, i ella feia el mateix, alternativament, en la llengua que més li abellia. Qui en deia més guanyava. Recordo que, en aquella època, fullejava l'edició del Fabra del 32 —l'única que teníem— un mínim de dues hores al dia. Fa poc vaig saber que la Rosario és catedràtica de Lexicografia a São Paulo.

Fins que el pare no es va jubilar, no vaig venir a Catalunya. Aquest mot significava per mi una taca

de color verd en el mapa de la península i una llengua a la qual havia dedicat gran part de la meua vida. D'ençà que vaig arribar, Catalunya es va anar convertint en una terra on vivia una gent que s'expressava pèssimament en la llengua pròpia. Parlo de finals dels setanta. Vaig fer coincidir els meus coneixements i els meus desitjos posant-me a estudiar Filologia Catalana, i em vaig especialitzar en les assignatures de llengua.

Després de tants anys de viure a l'estranger, el contacte amb la realitat del país em decebia i alhora m'esperonava. Em moria de ganes de millorar la situació. Després de superar unes proves irrisòries, vaig començar a exercir com a correctora lingüística per a una revista universitària. Però aquesta feina era poca cosa per a les meves aspiracions. Vaig continuar trucant a totes les portes que vaig poder, i en acabar el primer cicle ja feia de correctora per a tres revistes, totes de caire més o menys cultural.

Potser perquè el pare continuava pagant-me els estudis, tot plegat em semblava massa fàcil. Per cada petita feina que aconseguia li pregava que em reduís l'assignació. Paral·lelament, vaig començar a col·laborar en algun departament de la facultat, arran de les meves qualificacions de final de curs, monòtonament excel·lents. De mica en mica m'introduïa en el medi acadèmic, i m'esgarrifava que també allà es parlés tan malament el català: feia l'efecte, per exemple, que a ningú li havien ensenyat el canvi i caiguda de preposicions. Només l'ancià professor Bech, un erudit en gramàtica comparada, resultava prou es-

tricta enmig d'aquella grisalla. Amb tot, em sentia força tranquil·la, perquè viure del i pel català, el meu somni d'adolescent, esdevenia una realitat ben tangible. Per damunt de tot em fascinava l'aplicació immediata i, encara millor, multiplicadora, dels meus coneixements.

Vaig anar reduint les necessitats a les mínimes per subsistir. Només tenia un vici: la gimnàstica. El doctor m'ha repetit sovint que he utilitzat l'exercici físic per projectar les meves ànsies de perfecció cap al cos, tot i que jo considero que no és sinó una manera útil de passar l'estona.

En aquella època ja no podia corregir de sol a sol: la feina continuada em causava migranyes. La jornada era dura, però després de la llicenciatura, si més no, havia assolit l'autosuficiència. Atès que mai no m'havia calgut dedicar massa temps a aprendre el que ja sabia des de petita, al llarg del segon cicle ja acostumava a dedicar cinc o sis hores diàries a afinar textos d'altri, i amb aquesta ocupació en tenia prou per a viure. Encara em sobrava temps per a llegir Espriu, de qui m'interessaven sobretot les subordinades adverbials consecutives.

Una vegada llicenciada, la feina de correctora de revistes no em satisfia. Anteriorment havia escomès algun llibre d'assaig, però ben pocs de creació. I estava convençuda —encara ara ho estic— de la gran importància que té per a la supervivència del català una correcció acurada en la literatura de qualitat. Vaig visitar editorials selectes per tal de dirigir la meua feina als sectors de la cultura superior. Les absurdes

discussions sobre el llenguatge estàndard i sobre la flexibilitat dels registres mai no em van interessar. Tot es redueix a complir o no la normativa. Si es compleix, bé; si no, hom la rectifica.

Pocs mesos després havia deixat de revisar publicacions periòdiques. De fet, ni tan sols llegia els titulars dels diaris. Treballava només en llibres de creació, i em delectava sobretot en els d'una petita editorial especialitzada en la traducció de poetes de literatures minoritàries. La delicada tasca d'esmenar i perfeccionar aquells textos fins a fer-los agafar una consistència carneriana em satisfieia per complet. Això no obstant, les migranyes augmentaven i alguna vegada m'impediien llevar-me en tot el dia.

La inclinació que sentia per la llengua no em privava de tenir sentiments envers entitats de carn i ossos. Havia tingut alguns xicots, però les meves passions més pregones no havien estat mai correspostes, probablement a causa de la intraversió inguarible que em caracteritza. L'últim pretendent havia comès l'imperdonable error d'adreçar-me epístoles ardents... afegint la preposició «a» davant els complements directes. Imperdonable.

Tanmateix, durant una època en la qual corregia uns bellíssims poemes serbis d'amor, em vaig sentir subjugada per un jove anglès que vivia al mateix edifici que jo, d'una perfecció de línies hel·lènica. Abans d'intentar cap maniobra aproximativa, vaig intensificar les sessions de gimnàstica, per tal d'oferir-li uns acabaments físics que poguessin comparar-se, ni que fos remotament, amb els seus, ja que havia observat

en els últims temps que els meus tríceps no eren prou tensos. Després d'assabentar-me que el meu veí era professor de geologia, vaig decidir que pagava la pena invertir els estalvis en una operació de cirurgia estètica. El meu nas, que havia estat considerat alguna vegada un xic aguilenc, necessitava una posada al dia. Vaig treballar intensament dos mesos per tal d'assegurar-me una convalescència sense problemes econòmics i em vaig sotmetre a una petita intervenció. Vaig guanyar seguretat personal, però els meus atacs de migranya es van intensificar.

Vaig preparar meticulosament una primera cita amb en Chad —així es deia el meu veí—, que va resultar més fructífera del que m'esperava. La seva veu melodiosa descabdellava paraules en un anglès perfecte mentre els seus llavis cridaven els meus. Unes setmanes després em proposava que me n'anés a viure amb ell. Però jo, tot i que n'estava enamorada, no volia sacrificar la meua independència. «Al cap i a la fi», li vaig dir, «som veïns d'escala. Podem fer vida en comú, però és bo conservar la llar pròpia». Va ser llavors quan em va comentar que em preferia amb el nas antic, només perquè era el meu. Estava d'acord amb mi que el nou era perfecte, però trobava superior l'anterior perquè —deia— era més «autèntic». Jo no aconseguia entendre aquell sistema de valors que no donava prioritat a la perfecció.

En Chad solia sorprendre'm fins a fer-me riure —una activitat a la qual jo mai m'havia sentit inclinada—. Suggeria que em doctorés al més aviat possible i que deixés de dedicar tants esforços a corregir

(devia pensar que llavors treballaria menys i estaria més per ell). Jo li contestava que calia embellir els textos abans que treballar l'abstracció. Llavors ell somreia, m'acaronava els cabells i canviava de tema.

L'idil·li amb en Chad —el meu únic amor de debò— va durar 258 dies. La passió s'esllanguia de mica en mica. Abans de deixar-la morir del tot vam tenir una discussió al meu apartament. A mesura que em sentia menys atreta per ell, notava que quan parlava català se li escapaven tot de barbarismes que al principi no detectava o no considerava rellevants. El que m'indignava era que aquests lapsus no el preocupessin en absolut. Francament, jo preferia que s'expressés amb el seu anglès de Birmingham (que és, sospito, el que em va enamorar), però ell cometia sovint l'error de mirar de fer-se el simpàtic emprant una llengua que no dominava. Un dia que jo li retreia la seva deixadesa verbal, va contraatacar retraient-me el «perfeccionisme» que, segons ell, jo patia i em va proposar l'alternativa de canviar de feina o morir sola. Va ser aleshores quan el vaig fer fora de casa. L'endemà va venir a disculpar-se, però d'ençà d'aquell dia —i fins fa ben poc— la nostra relació va reduir-se a la que es considera normal entre dos veïns cortesos.

Encara que em costi reconèixer-ho, el nostre trencament em va afectar fins molt endins. Per tal de refer-me, em vaig obligar a concentrar-me en la feina, que havia deixat una mica abandonada mentre havia durat la nostra relació. El nou ritme era d'un llibre purificat cada dos dies, a part de poemes minoritaris ocasionals. Menjava sempre aliments precuinats, o bé

baixava en un salt al restaurant, i durant l'escàs temps lliure feia exercici al gimnàs, on m'havia apuntat a la disciplina, exigent però agraïda, del culturisme. Tot va anar bé fins que vaig fer un mal gest amb la cama i vaig haver de deixar reposar el cos durant dos mesos. Vaig aprofitar per seguir un dels consells d'en Chad: preparar la tesi doctoral, que havia decidit que fos dirigida pel meu antic professor Bech. Volia tenir un projecte ben definit abans de presentar-l'hi. El tema era: *Evolució i vacil·lacions dels topònims en Rovira i Virgili*.

Amb l'ajuda d'unes croses, em desplaçava fins a una biblioteca propera, on podia consultar l'edició facsímil de la *Història Nacional de Catalunya* de l'eminent fill de Tarragona. Ignoro si la raó va ser que havia agafat per error el meu bolígraf vermell, o si tot es reduïa a un costum massa arrelat, però el cas és que la bibliotecària em va sorprendre purgant a les pàgines del llibre els «Lleyda», «Vall d'Arán» i «Pireneus» en què incorria Rovira i Virgili, i em va reprendre d'una manera, al meu parer, excessivament hostil. Bé li podia fer veure que el de l'historiador era un llenguatge francament prefabrià en els primers volums de la seva monumental obra, i que calia donar coherència al conjunt: ella s'entestava a amenaçar-me amb una denúncia per maltractament de material públic. Vaig dipositar el volum a la lleixa corresponent i vaig sortir de la biblioteca sense fer cas dels crits d'aquella ignorant.

Tornant a casa, amb tota la velocitat que em permetien les croses, pensava en la petulància de la gent que ocupa càrrecs que no li pertoquen i, d'esma, cor-

regia en veu alta els mots, les construccions i les pronúncies incorrectes que anava sentint pel carrer. Recordo que vaig discutir amb un senyor elegant que insistia com un mesell, en el decurs d'una conversa amb un altre cavaller, en el fet que ell havia estudiat *sicologia*, cosa que el portava a afirmar que era *sicòleg*. Els raonaments que li vaig fer a peu de carrer, citant les afirmacions de lingüistes il·lustres sobre la fonologia de les consonants líquides no li van fer abandonar la seva actitud. A més a més, duia les ungles insuportablement llargues. «Tingui més cura de vostè i de la seva parla, llenguerut!», li vaig etzibar.

Justament a la façana del meu edifici, vaig veure una pintada que asseverava que «La delinqüència parla castellà». Això era inadmissible: havien oblidat la dièresi! Vaig tornar enrere i vaig comprar un esprai de pintura a l'adrogueria de la cantonada. «Aquesta nit», em vaig dir, «esmenaré els grafits de tot el barri».

El pare devia quedar parat quan van telefonar-li d'una comissaria per notificar-li que la seva estimada filla havia estat descoberta en plena nit fent pintades pels carrers, i que s'havia negat a declarar, i fins i tot a respondre a l'autoritat. Va ser un cop dur per a ell, acostumat a les bones notes i a l'absència de notícies que em tinguessin com a protagonista. D'altra banda, el meu aspecte físic era deplorable: no havia dormit en tota la nit ni havia menjat res en vint-i-quatre hores. De seguida que el pare em va veure, em va in-

gressar en una residència de descans fins que millorés. Tan bon punt hi vaig arribar, vaig caure adormida com un soc.

Quan em vaig despertar vaig demanar a la infermera un bolígraf vermell. Trobava a faltar el contacte del plàstic entre els dits. Quan el vaig tenir, vaig demanar alguna cosa per a llegir i de seguida em vaig posar a treballar. Ja tornava a estar en forma.

Vaig aconseguir amagar el bolígraf quan el pare va entrar a l'habitació. Feia temps que no hi parlava: ja no recordava els seus problemes amb els pronoms febles, que em van fer recaure de nou en un estat de debilitat i abatiment. L'infecte vocabulari de les infermeres, curull de barbarismes, no contribuïa gens a la meva millora. Vaig desvariejar durant una setmana.

Un dia vaig despertar-me d'un malson i vaig veure un home al peu del llit que em parlava. La cara em resultava familiar, així com la veu suau, però l'únic que aconseguia retenir d'ell era la falta d'adequació a les lleis gramaticals més elementals. Mentre ell parlava, jo mantenia la cara girada cap a la paret. Em sembla que el mateix dia vaig veure un altre home, més gran, físicament molt semblant al professor Bech. Però no podia ser ell: en les seves oracions confoia sovint l'ús dels verbs *ser* i *estar*. No recordo què em deia. Li vaig girar la cara mentre sol·licitava urgentment un gimnàs.

Més tard, o potser abans, vaig rebre la visita simultània de dos homes. Estava segura de no haver-los vist mai fins aquell dia. Parlaven una altra llengua romànica, amb tota probabilitat el castellà.

S'esforçaven a fer-se entendre, parlaven del respecte als béns públics i repetien el nom de la biblioteca on solia anar a preparar la tesi doctoral. Jo m'aguantava les llàgrimes.

L'última visita que vaig tenir abans d'arribar a aquest centre va ser la del doctor, la del nostre benvolgut doctor. El pare, en Chad i el professor Bech, als quals es veu que no havia reconegut en les seves visites a la residència de repòs, van decidir de fer-lo venir. El doctor em va descriure alguns quadres clínics i em va suggerir la necessitat de fer teràpia de grup. La seva parla no era estricta, però com que barrejava el ribagorçà i el català central d'una manera original, em divertia. Mai no havia tingut l'oportunitat de treballar els dialectes en profunditat, i vaig pensar que podien constituir un camp d'estudi apassionant. L'hi vaig dir. Ell em va respondre que de moment, ni pensar-hi, però que la dialectologia podia inocular-me —feia anys que no sentia aquest llatinisme i em va encantar— el respecte a la diferència. L'endemà em van dur aquí.

El doctor sempre em diu que aquell dia es va trencar alguna cosa dins meu, que en el meu interior es va obrir un espai vedat fins aleshores. El seu testimoni em va ser de gran ajuda quan la policia va venir al sanatori després d'escorcollar el meu apartament i de trobar, tancats amb clau al canterano, uns documents que van qualificar de «textos subversius». No eren sinó extractes del discurs presidencial de Pompeu Fabra a l'Ateneu Barcelonès, l'any 1924, titulat *L'obra de depuració del català*. El que més va desagradar a la policia van ser els mots subratllats i els comentaris

que jo havia escrit al marge del text, entre els quals destacava la meva interpretació del mot *català* del títol de la conferència com a conjunt d'individus a eliminar —a depurar, si mantenim el símil—, i no pas com a llengua catalana susceptible de ser perfeccionada, que és com l'entén la majoria dels estudiosos. El fet de trobar un revòlver i municions en el mateix moble va ser un factor determinant en la interpretació que van fer els agents de la meva versió del discurs del Mestre. Repeteixo que probablement ara no seria aquí si no fos pel testimoni del doctor, el qual va convèncer els agents que jo no estava capacitada per a entendre que allò podia constituir un delicte.

Actualment segueixo les instruccions del doctor al peu de la lletra —i mai més ben dit—. Continuo la teràpia de respecte a la diferència, a partir de textos de prestigi escrits en dialectes o subdialectes del català, però quan treballo massa noto un inici de migranya. També tinc accés al gimnàs del sanatori, i estic corregint els defectes que tinc acumulats en els músculs. En el decurs de les visites del pare he après a prescindir dels seus —anava a dir imperdonables— errors gramaticals: ara entenc perfectament el que diu. Les trobades amb en Chad —sempre en anglès— són les que em resulten més plaents. Estic convençuda que milloro ostensiblement arran de les sessions de teràpia com la d'avui, i tot indica que d'aquí a pocs mesos podré accomplir el que el doctor anomena «retorn a la societat», el qual m'agradaria iniciar amb un llarg viatge, potser al Brasil. I qui sap, tal vegada algun dia podré tornar a corregir.